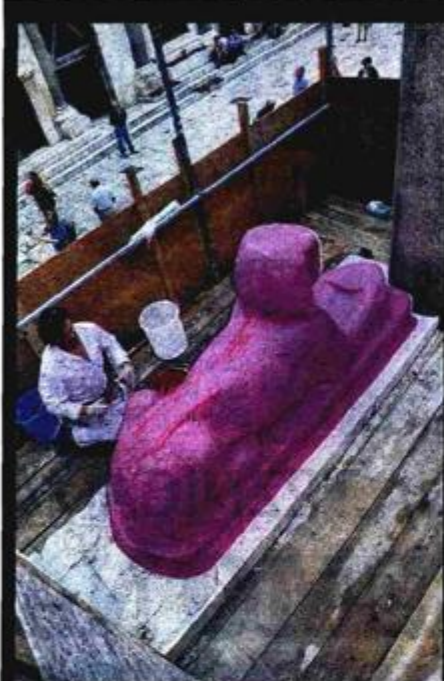

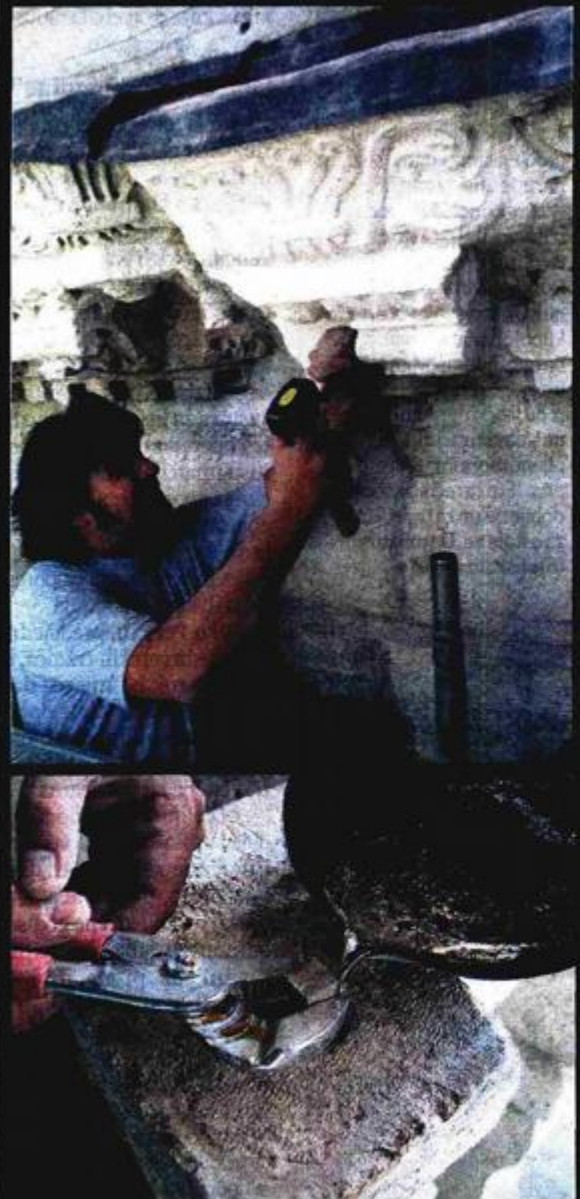
DOVRŠENA SANACIJA DIOKLECIJANOVE PALA

Obnova egipatske sfinge bila je posljednja u nizu radova. Osim atmosferilija, njezinu su oštećenju pridonijeli i turisti, kojima je omiljena meta. Gotovo da nema turističke grupe koja obilazeći Split na zastane pred njom i dodirne je za sreću

U obnovi kamena sudjelovali su najbolji domaći, ali i inozemni stručnjaci. Tipovi oštećenja bili su raznovrsni, od sloja nečistoće i bioloških izraslina na kamenu do njegove erozije. Na oštećenja su utjecali i izrazita blizina mora te građevinski radovi u palači

Već prve analize pokazale su da se nečistoća uvukla u kamen znatno dublje nego što se isprva mislilo

10

godina trajao je jedinstven projekt obnove splitskog Peristila

29

milijuna kuna uloženo je u konzervaciju, sanaciju i restauraciju spomenika

5

najsuvremenijih lasera za čišćenje kamena bilo je u neprestanom pogonu

5

etapa bilo je potrebno za projekt, od geomehaničkih i arheoloških istraživanja do prezentacije odradenog posla

Prvi put u Hrvatskoj

U 3650 dana laserom očistili carevu palaču

Projekt obnove Peristila nastavlja se preventivno, jer procesima propadanja zapravo nema kraja

PIŠE
TOMISLAV
KUKEC

SNIMCI RESTAURATORSKI
ZAVOD SPLIT

Splitski odjel Hrvatskog restauratorskog zavoda konačno je privedo kraju deset godina dug projekt sanacije i čišćenja Peristila Dioklecijanove palače.

Riječ je o jednom od najspešnijih i najvećih konzervatorsko-restauratorskih projekata u Hrvatskoj, vrijednog gotovo trideset milijuna kuna, u sklopu kojeg je prvi put korištena suvremena tehnologija laserskog čišćenja ka-

mena. Projekt su zajedno financirali Grad Split, Ministarstvo kulture i Fond za zaštitu svjetskih spomenika.

Tri godine analiza

Restauratori su na početku namjeravali samo očistiti kamene ploče na Peristilu, no dubinske snimke i analize zatečenog stanja pokazale su da je Peristil u znatno lošijem stanju nego što se očekivalo.

- Vidjeli smo da je nečistoća prodrla duboko u kamen, stvarajući oštećenja na površini, a svuda je bilo i nakupljene soli koja je također uzrokovala propadanje kamena. Na nekoliko mjesta uočili smo statičke probleme. Prve tri godine radili smo samo na

istraživanju i analizi stanja. Onda smo krenuli u čišćenje i sanaciju svih problema. Srećom, uspjeli smo organizirati financiranje projekta pa smo mogli kupiti pet lasera za čišćenje kamena koji su radili bez prestanka. To je prvi put da je u Hrvatskoj za restauratorske zahvate korištena la-

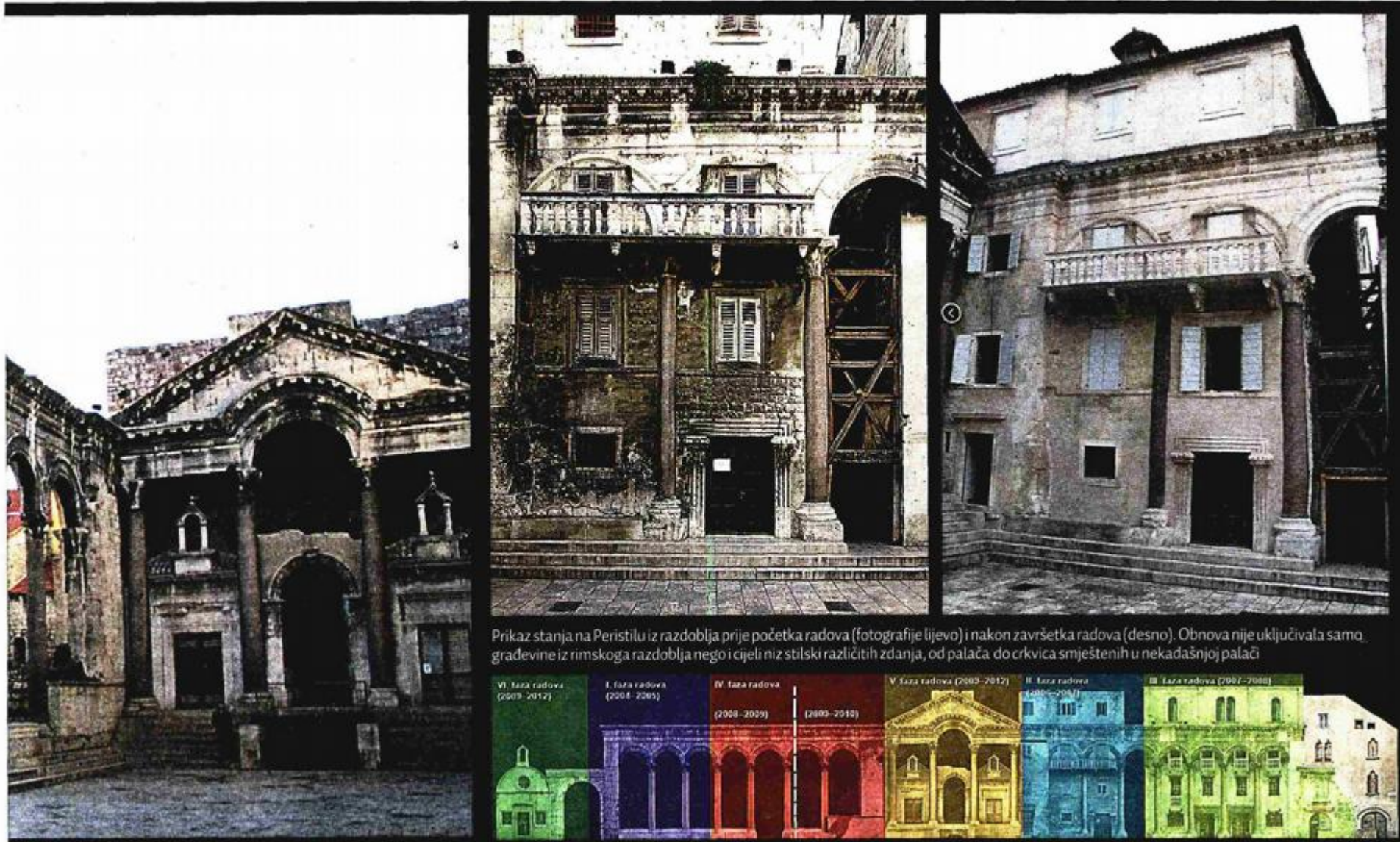
serska tehnologija, koja je najsigurnija i najkvalitetnija. Dobro je i što će ti laseri ostati u vlasništvu HRZ-a pa ćemo ih moći koristiti i na drugim značajnim projektima - objašnjava Ivan Sikavica iz splitskog Restauratorskog zavoda, jedan od ključnih ljudi na projektu obnove Peristila.

Studiranje uz rad

Taj je dio Dioklecijanove palače izuzetno bitan Splićanima, ali i turistima, jer se radi o najljepšoj lokaciji unutar palače. Na Peristilu se odvijaju brojne kulturne i turističke manifestacije te je bitno predstaviti ga u najboljem svjetlu. Restauratori su zato ponosni na ono što su uspjeli učiniti.

Mislilo se samo očistiti kamen, ali su snimke pokazale lošije stanje

ČE, VELIK USPJEH HRVATSKIH KONZERVATORA

Prikaz stanja na Peristilu iz razdoblja prije početka radova (fotografije lijevo) i nakon završetka radova (desno). Obnova nije uključivala samo građevine iz rimskoga razdoblja nego i cijeli niz stilski različitih zdanja, od palača do crkvice smještenih u nekadašnjoj palači

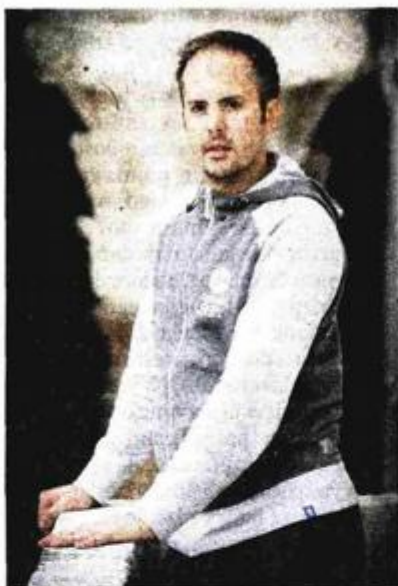
- To je od početka bio uistinu jedinstven projekt na kojem su angažirani najbolji domaći, ali i stručnjaci iz inozemstva. Angažirali smo i velik broj studenata s Umjetničke akademije u Splitu. Zanimljivo je da su mnogi počeli raditi na projektu kao studenti, a nastavili su suradnju i nakon što su diplomirali - rekao je Sikavica.

Pohvala u Artu

Njegova kolegica Vinka Marinković u opisu projekta napisala je kako je na Peristilu zabilježeno nekoliko osnovnih tipova oštećenja i onečišćenja kamena. Od crnih korica i tamnih naslaga debljine i do jednog centimetra te bioloških izraslina na kamenu do erozije površinskog sloja, oštećenja prouzročeni prodorom oborinske vode u konstrukciju i korozije metala. Istraživanja su pokazala i niz oštećenja uzrokovanih ljudskim faktorom. Prije svega je to položaj građevine blizu mora i industrije, ali i korištenje neprikladnih materijala u prethodnim konzervatorskim zahvatima, poput željeza ili cementa. Uz klimatske uvjete, onečišćenu atmosferu i destruktivno djelovanje čovjeka, ali i masovnog turizma, postaje jasnije u kakvom je stanju bio splitski Peristil od ovih zahvata koji su zaustavili njegovo propadanje.

Članak o tom projektu nedavno je objavio i veliki časopis za umjetnost Art, pohvalivši izvedbu i stručnost hrvatskih konzervatora. Projekt je bio podijeljen u više etapa, od sanacije konstrukcije i te-

melja Peristila, konzervacije i spomenutog čišćenja kamena, te prezentacije. U HRZ-u ističu kako je osobito važno što je na projektu obnove Peristila implementirana posve nova tehnologija i znanstveni

Konzervator Ivan Sikavica, vođa projekta

pristup. Time se Hrvatska pridružila suvremenim trendovima u restauraciji i konzervaciji kamena.

- Konzervatorsko-restauratorski radovi na sanaciji i zaštiti Peristila počeli su 2004. godine. U prvoj fazi (2004. - 2005.) izvedena je sanacija sjevernog dijela istočne peristil-

Uz klimatske uvjete, jedan od glavnih faktora zagađenja je sam čovjek

ske kolonade. Tada su uklonjene cementne zakrpe iz prethodnih restauracija te metalni elementi sidreni u kamen. Uslijedilo je čišćenje organskih onečišćenja i lasersko čišćenje tamnih naslaga s površine kamena (metoda kojom se čuva izvorna patina kamena), fugiranje, izrada okapnica na izbočenim dijelovima arhitekture, sanacija pukotina, injektiranje, učvršćivanje nestabilnih dijelova kamena, izrada rekonstrukcija u umjetnom i prirodnom kamenu te zahvati desalinizacije. Tijekom 2006. i 2007. radovi su nastavljeni na južnom dijelu zapadne kolonade i pročelju palače Skočibučić-Lukaris, upravo zbog odluke da se njezina unutrašnjost preuredi za potrebe Muzeja sakralne umjetnosti. U obnovi toga važnog i slojevitog graditeljskog sklopa, koji osim antičke kolonade obuhvaća romaničke, gotičke, renesansne i barokne dijelove, korištene su metode već provjerene u prvoj fazi radova na Peristilu.

Sve faze obnove

Međutim, tu je situacija bila znatno složenija i zahtjevnija jer se osim vapnenca i granita na pročelju palače pojavljuje i žbuka koja je zatečena u vrlo lošem stanju. U toj fazi radova konzervatorima-restauratorima specijaliziranim za kamenu plastiku pridružili su se stručnjaci za zidno slikarstvo, mozaike i štuko te se s radovima na kamenu nastavilo usporedno s onima na žbuci - objašnjava restauratorica Vinka Marinković složenost svih radova na Peristilu.

Treća faza radova obuhvatila je obnovu pročelja palače Grisogono-Cipci s ostacima antičkog luka uz glavnu antičku ulicu Decumanus u prizemlju, a u četvrtoj fazi, koja je trajala sve do sredine 2010., obnovljen je južni dio istočne kolonade Peristila.

Tada su počeli i radovi na crkvi Svetog Roka, a velika pozornost pridana je i arheološkim te geomehaničkim istražnim radovima.

Nove intervencije

Radovi su službeno završili obnovom egipatske sfinge na Peristilu koja je zasjala u novom ruhu, no restaurator Sikavica napominje da projekt obnove Peristila zapravo nikada neće biti gotov.

- Procesima propadanja zapravo nema kraja i mi moramo intenzivno pratiti stanje na Peristilu kako bismo u budućnosti mogli reagirati na sve probleme. Ovim projektom svakako je zaustavljeno i spriječeno daljnje snažno propadanje spomenika, no sigurno je da će sljedećih godina intervencija biti još - zaključio je Sikavica.

Peristil je tako sezonu 2013. dočekao u najboljem svjetlu, a tisuće turista koji tamo svakodnevno zastaju popiti kavu, odgledati neku od predstava s programa Splitskog ljeta ili vidjeti smjenu Diokecijanove carske straže najbolji su pokazatelj da je projekt, koliko god stajao, bio od izuzetne važnosti za Split. Prošlih godina problem su počeli stvarati jedino sve češći komercijalni štandovi na Peristilu, od prodavača bižuterije do kokičara. Mnogima u Splitu to je pravi trnu oku, a s njima se slaže i splitski gradonačelnik Ivo Baldasar. ●

Mnogi suradnici počeli su raditi na obnovi kao studenti te su se tijekom 10 godina, uz jedinstvenu praksu, usavršili i osposobili za zvanje konzervatora. Na obnovi Peristila mnogo ih je nastavilo raditi i nakon stečenog obrazovanja i završenog studija. U radovima su sudjelovali i stručnjaci iz drugih područja (dolje)

